Semiannual Journal of Iran Futures Studies
Volume 4, Number 2, Fall & Winter 2020:81-107

Futures studies of Islamic Republic of Iran's Political Relations with United States by 2024

Seyed Mohammad Tabatabaei¯
Department Of International Relations. Factulty of Law and Political Science. Tehran. Iran, tabasm234@yahoo.fr *(Corresponding Author)*
Seyed Amir Sina Nourani
Department of International Relations, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabataba University, Tehran, Iran, seyednour73@gmail.com

Abstract

Purpose: With Trump coming to power as President of the United States and his resignation from the JCPOA, tensions have escalated again, putting relations between the two countries in crisis. The problem for the author is how these relationships can move towards resolving problems - not complete elimination of hostility. The purpose of this study is to determine the future making of the Iran's political relations with the US and categorize the possible future of US-Iran relations by constructing favorable, undesirable, acceptable, and tolerable future scenarios.

Method: This research uses the present-future extension method (Exploratory approach), which is one of the futures studies methods, by adopting the principles of qualitative-interpretive method. Research strategy is inquiry, application type, case study and process study.

Findings: The findings indicate that the probable futures in Iranian - American relations include a spectrum that can lead to military confrontation, and on the other hand, the negotiation and agreement that Iran will achieve its interest in it depends on the performance and implementation of the prescriptions presented in this study.

Conclusion: In order to achieve the favorable scenario and to avoid the unfavorable scenario as much as possible, a two-step diplomacy approach based on threat and allurement should be implemented simultaneously. These threats and allurements complement each other, and their use independently and individually not only does not help to achieve the favorable scenario, but can also lead to its non-fulfillment.

Key Words: Futures Studies, Balance of Threat, Scenario Building, Two - level diplomacy, Utilitarianism.

¯Received on 2020/January / 5 Accepted on 2020 /March / 16
DOI:10.30479/ jfs.2020.12389.1146

دو فصلنامه آینده‌پژوهی ایران
سال چهارم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، صفحه ۸۱-۱۰۷

آینده‌پژوهی روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران با ایالات متحده آمریکا تا سال ۲۰۲۴

سیدمحمد طباطبایی[-]
دانشیار روابط بین‌الملل دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران(نویسنده مسئول)
tabasm234@yahoo.fr
سید امیرسینا نورانی
دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مطالعات منطقه‌ای گرایش آمریکاشمالی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.
seyednour73@gmail.com

چکیده

هدف: با روی کار آمدن ترامپ به‌عنوان رئیس‌جمهور آمریکا و خروج وی از برجام، تنش‌های میان دو کشور ایران و آمریکا دوباره تشدید شد و روابط این دو کشور در شرایطی بحرانی قرار گرفت. بر این اساس مسئله ایجادشده این است که این روابط چگونه می‌تواند به سمت حل و فصل مشکلات، نه رفع کامل خصومت، حرکت نماید. لذا هدف پژوهش این است که به آینده‌سازی روابط جمهوری اسلامی ایران با ایالات متحده آمریکا بپردازد و با ساخت سناریوهای مطلوب، نامطلوب، مرجح (قابل قبول) و قابل تحمل آینده‌های محتمل در روابط میان ایران و آمریکا را دسته‌بندی نماید.

روش: این پژوهش با پذیرش اصول روش کیفی ـ تفسیری از شیوه امتداد حال به آینده، که یکی از روش‌های آینده‌پژوهی است، استفاده می‌کند. راهبرد پژوهش استفهامی است؛ گونه پژوهش کاربردی، موردپژوهی و مطالعه روند است.

یافته‌ها: آینده‌های محتمل در روابط ایران با آمریکا شامل طیفی است که از یک‌سو منجر به تقابل نظامی میان دو طرف خواهد شد و از دیگر سو به توافقی که ایران در آن به منافع مورد نظر خود دست می‌یابد. دستیابی یا عدم دستیابی به هر یک، منوط به اجرای تجویزات ارائه‌شده خواهد بود.

نتیجه‌گیری: برای دستیابی به سناریوی مطلوب و دوری هرچه بیشتر از سناریوی نامطلوب باید رویکرد دیپلماسی دو پایه بر مبنای تهدید و تطمیع به صورت همزمان اجرا شود. این تهدید و تطمیع مکمل یکدیگرند و کاربست آنها به صورت مجزا و انفرادی نه تنها کمکی به تحقق سناریوی مطلوب نمی‌کند، بلکه می‌تواند منجر به عدم تحقق آن نیز شود.

واژگان کلیدی: آینده‌پژوهی، موازنه تهدید، سناریوسازی، دیپلماسی دوپایه، روابط ایران و آمریکا.

[-] تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۹/۱۰ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۱۲/۲۶

۱- مقدمه

بنیان درگیری میان ایران و آمریکا به سال‌های پیش از انقلاب به‌ویژه کودتای ۲۸ مرداد بازمی‌گردد که بعد از انقلاب اسلامی آشکارا ظهور کرده است. با وجود این، پس از انقلاب بارها نظاره‌گر تلاش برای تنش‌زدایی در رابطه دو کشور بوده‌ایم که به توافقات و معاملاتی منجر شده که اجرای آن دوام زیادی نداشته است. اوج این تنش‌زدایی به توافق هسته‌ای در چارچوب مذاکرات ۵+۱ انجامید، اما با روی کار آمدن ترامپ و خروج یک‌جانبه وی از برجام، این تنش‌زدایی دوباره به خصومت گرایید و روابط دو کشور را در شرایطی حساس قرار داد. با خروج از برجام و طرح مسئله شروط دوازده‌گانه برای مذاکره با ایران و لغو تحریم‌ها، رهبری انقلاب در بیست و سوم مرداد ۱۳۹۷ فرمودند که ایران زمانی با آمریکا وارد مذاکره می‌شود که «از لحاظ اقتصادی و سیاسی و فرهنگی به اقتدار مورد نظرمان برسیم و فشارها و هوچی‌گری‌های او نتواند در ما تأثیر بگذارد.» با این اوصاف، چیزی که موجب ترغیب نگارنده برای انجام این پژوهش گشت این است که قرار است آینده‌ای در روابط دو کشوری ترسیم شود که یکی از پرفراز و نشیب‌ترین روابط سیاسی را در طول زمان با یکدیگر داشته‌اند. پیش از انقلاب، ایران و آمریکا به یکدیگر درجه‌ای از وابستگی متقابل نامتقارن را داشتند و ایران متحد استراتژیک آمریکا در منطقه بود، اما پس از انقلاب ایران به دشمن ایدئولوژیک آمریکا تبدیل شد و این دشمنی تا امروز نیز ادامه یافته و حتی شدیدتر نیز شده است. در شرایط کنونی هم با وقوع سلسله رخ‌دادهایی این خصومت‌ها به اوج بازگشته و روابط دو کشور را در شرایط بسیار حساسی قرار داده است. لذا مطالعه و تلاش برای ساخت آینده روابط سیاسی دو کشور، جذابیت موضوع را دوچندان نموده است و نگارنده را وسوسه و ترغیب می‌نماید تا به این پژوهش بپردازد تا در چارچوب آن بتواند با ترسیم آینده‌های محتمل و سناریونویسی و تجویز گامی در جهت پیشبرد منافع جمهوری اسلامی ایران براساس چشم‌انداز ترسیمی رهبری انقلاب بردارد.

بر این اساس سؤال اصلی پژوهش این است که با توجه به دورنمای ارائه‌شده رهبری انقلاب درباره زمان مذاکره با ایالات متحده، آینده‌های محتمل در روابط سیاسی جمهوری اسلامی ایران با ایالات متحده آمریکا تا سال ۲۰۲۴ میلادی کدامند؟ در این پژوهش قصد بر این است تا به آینده پژوهی روابط جمهوری اسلامی ایران با ایالات متحده آمریکا بپردازیم و با ساخت سناریوهای مطلوب، نامطلوب، مرجح و قابل تحمل، آینده‌های محتمل در روابط میان ایران و آمریکا را دسته‌بندی نماییم. شیوه امتداد حال که یکی از روش‌های آینده‌پژوهی است، روش انجام این پژوهش است. راهبرد پژوهش استفهامی است؛ گونه پژوهش کاربردی، موردپژوهی و مطالعه روند است.

درباره آینده‌پژوهی باید این مسئله را عنوان کرد که در مطالعات آینده و آینده‌پژوهی طیفی از آینده‌های مختلف وجود دارد که از نظر احتمال وقوع ممکن ولی غیرمحتمل و حتی شگفت‌انگیزند. این بدان معناست که آینده‌های شگفت‌انگیز که از آنها به‌عنوان سناریوهای شگفت‌انگیز نیز نام می‌برند، می‌توانند طیفی وسیع از رخ‌دادهایی باشند که به‌ندرت و با وقوع حوادثی خارق‌العاده به وقوع می‌پیوندند. به‌عنوان مثال ۲ مورد از آینده‌های ممکن، اما شگفت‌انگیز این پژوهش عبارتند از:

-مرگ دونالد ترامپ و تغییر ریاست جمهوری آمریکا که منجر به معطوف شدن تمرکزها به مسائل داخلی در تیم سیاسی ایالات متحده خواهد شد و مسئله ایران اهمیت خود را از دست داده و به منظور توجه بیشتر بر مسائل داخلی، آمریکا به برجام بازگردد و سازشی میان دو طرف شکل گیرد.

-وقوع زلزله‌ای عظیم در ایران که منجر به از بین رفتن زیرساخت‌های اساسی و پایگاه‌های کلیدی هسته‌ای ایران خواهد شد و ایران از لحاظ ساختاری به نقطه صفر در زمینه هسته‌ای بازگردد. درنتیجه پرونده هسته‌ای ایران برای مدتی کاملاً کنار گذاشته خواهد شد و ایران بر سر سایر موضوعات اختلافی با آمریکا توافق می‌کند.

اما از این آینده‌های ممکن، آینده‌هایی نیز وجود دارند که احتمال وقوع آنها بیشتر است که آینده‌های محتمل نامیده می‌شوند و در پژوهش‌های مرتبط با آینده‌پژوهی کار و وظیفه اصلی آینده‌پژوه ابتدا شناسایی و دستیابی به این آینده‌ها و سپس دسته‌بندی آنها به‌عنوان سناریوهای مختلف و ارائه تجویز برای تحقق و عدم تحقق آن سناریو است. آینده‌های محتمل می‌تواند شامل بقای تنش‌ها و تقابل غیرمستقیم میان دو طرف، یا دستیابی به توافقی جدید میان دو کشور با دستیابی ایران به منافع بیشتر و یا بالعکس با دستیابی آمریکا به منافع بیشتر براساس شروط مشخص کرده برای ایران و یا حتی توافقی که با اکراه هر دو طرف و بنا بر نیاز طرفین باشد. همچنین می‌تواند شامل ارجاع مجدد پرونده ایران به شورای امنیت سازمان ملل با همراهی اروپائیان و یا حتی برخورد نظامی همه‌جانبه میان دو طرف که دو کشور را وارد فاز نظامی می‌کند، باشد.

۲- چارچوب نظری: موازنه تهدید

استفن والت، از مهم‌ترین نظریه‌پردازان واقع‌گرایی تدافعی، نظریه خود را تحت عنوان موازنه تهدید ارائه نموده است. واقع‌گرایی تدافعی در اصل به امکان بروز شرایط جنگی یا مخاصمه‌جویانه توجه می‌کند. (مشیرزاده، ۱۳۹۵: ۱۳۴) در چنین چارچوبی والت بر این عقیده است که کشورها نه بر پایه موازنه قوا، بلکه براساس توازن تهدید در برابر یکدیگر دست به

موازنه می‌زنند. این بدان معناست که دولت‌ها تمایل دارند علیه تهدیدات و نه صرفاً در برابر قدرت به تنهایی موازنه نمایند. (Walt, 1997: 933) بر این اساس وی نظریه خود را «اصلاح نظریه توازن قدرت» تلقی می‌کند. (Walt, 1988: 281) والت بر این باور است که «دول مختلف، موازنه را در مقابل بزرگترین تهدیدات علیه امنیتشان است که به اجرا درمی‌آورند و در پی ایجاد تعادل با آنها هستند.» (Yale Journal, 2010) چیزی که مسئله ایجاد توازن را حیاتی می‌نماید وجود نیات خصمانه و کوشش به منظور جایگزینی قدرت برتر است. لذا والت اصرار بر این دارد که توازن وحشت و بیم و ترس از نیات بازیگر صاحب قدرت، موازنه را ضروری می‌نماید. (دهشیار، ۱۳۹۱: ۲۹۸-۲۹۷) بنابراین وی بر این امر پافشاری می‌کند که «موازنه فرآیندی آنی یا خودکار نیست». (Bock and Henneberg, 2013: 7) درنتیجه، آن چیزی که در رابطه بین دولت‌ها بسیار مهم است درک و استنباط آنان از یکدیگر به‌عنوان تهدید است. پس تنها وجود قدرت و میزان آن ملاک موازنه نیست و موازنه علیه دولتی انجام می‌شود که تهدیدی آنی علیه موجودیت و منافعشان باشد. (مشیرزاده، ۱۳۹۵: ۱۳۵-۱۳۴)

عدم تعادل در شرایطی رخ می‌دهد که تهدیدآمیزترین دولت یا ائتلاف به طور قابل توجهی خطرناک‌تر از دومین دولت یا ائتلاف تهدیدآمیز باشد. این تهدیدات شامل چهار مؤلفه کلی است: قدرت و ارزیابی آن، نزدیکی جغرافیایی، توانایی‌های تهاجمی، نیات و مقاصد تهاجمی. (Walt, 1988: 281) «ایجاد توازن و سیاستِ همراهی عموماً فقط مطابق توانایی‌ها ایجاد می‌شود... اما به منظور درک سایر عواملی که تصمیم‌گیران دولتی در زمان اتخاذ تصمیم درباره متحدان بدان توجه می‌کنند، با وجود آنکه قدرت یکی از بخش‌های مهم معادله است، تنها بخش نیست.» (Walt, 1997: 933) والت بر پایه استدلال فوق این ادعا را مطرح می‌نماید که «تمرکز نمودن به واکنشی که دولت‌ها نسبت به تهدیدات دارند بسیار بهتر از تکیه بر اتحادها به‌عنوان عکس‌العملی در برابر تغییر در موازنه قدرت است». (Priess, 1996: 147) تصور تهدید عاملی بسیار مهم در به کارگیری تصمیمات مختلف برای ایران و آمریکا در رابطه با یکدیگر است و هر چهار مؤلفه تهدید در روابط میان دو کشور مطابقت دارد که در آینده روابط سیاسی آنها نقشی کاملاً مهم و حیاتی می‌تواند داشته باشد.

نظریه موازنه تهدید و مؤلفه‌های آن، کاملاً منطبق و دربرگیرنده روابط میان دو کشور است و این هم‌پوشانی کمک بزرگی در نگارش سناریوها و تجویزات می‌کند. این نظریه به صورت کاملاً مشخصی قادر به توضیح فضای حاکم بر روابط میان دو کشور است و مطالعه سیر روابط دو کشور نشان می‌دهد که آنها کاملاً نسبت به نیات یکدیگر، یعنی مهم‌ترین مؤلفه نظریه والت، بدبین هستند و در بی‌اعتمادی و خصومتی درازمدت به سر می‌برند. حتی توافق هسته‌ای این فضای خصمانه و تنش‌آلود را از میان نبرد و تنها، گامی برای حرکت به سمت اعتمادزایی

برداشت که با آمدن دولت ترامپ در آمریکا، این امر نیز از بین رفت. در کنار این مسئله همچنین باید افزود که سایر مؤلفه‌های نظریه موازنه تهدید در روابط میان ایران و آمریکا کاملاً مشهود و روشن است. ایران قدرت منطقه‌ای است و آمریکا قدرتی جهانی، دارای نزدیکی جغرافیایی به لحاظ نظامی هستند و نیروهای آمریکایی در خاورمیانه و همسایگی ایران حضور چشمگیری دارند و همچنین هر دو کشور دارای قابلیت تهاجمی فراوانی هستند و توان ضربه زدن به مواضع یکدیگر را دارند.

با توجه به این امر که در تحقیقات و پژوهش‌هایی که آینده‌پژوهی موضوع آنهاست در مرحله هنجاری (سناریونویسی و تجویز) از نظریه استفاده می‌شود، در این پژوهش نیز در این مراحل از نظریه موازنه تهدید استفاده خواهد شد؛ زیرا اگر در مراحل قبلی آینده‌پژوهی، یعنی مرحله اکتشافی، از نظریه استفاده گردد، با تحمیل پیش‌فرض‌های خود در طول پژوهش، آن را به طرف معینی می‌کشاند که این مسئله مانع از بررسی جامع و توجه به دیگر جنبه‌های موضوع است و پژوهش را از رسیدن به آینده‌هایی که در آن تمامی جوانب مورد واکاوی و بررسی قرار گرفته باز می‌دارد. (موسوی‌نیا، ۱۳۹۶: ۱۸)

۳- آینده‌پژوهی

دیتور درباره آینده بر این باور است که آینده جایگاه و حاصل به هم رسیدن روندها (Trends)، رویدادها (Events)، تصورات (Imaginations) و اقدامات (Actions) است.(حاجیانی، ۱۳۹۰: ۸۴) آینده در اصل حاصل خواسته‌های گذشته، اجبارهای حال و جذبه‌های آتی است و مهم‌ترین موضوع آینده‌پژوهی ساخت آینده‌های ممکن و محتمل است و شرط نخست آینده‌پژوهی باور عمیق به توان نامحدود یک انسان جهت ایجاد آینده‌های گوناگون است. بر این اساس روندهای گذشته به صورت جبری برای آینده تکرار نمی‌شود و انسان، سازنده و نگارنده آینده است.(موسوی‌نیا، ۱۳۹۶: ۶۰-۵۷ و ۱۵۷-۱۵۴)

۳-۱- مراحل آینده‌پژوهی

اساس این پژوهش مبتنی بر روش امتداد حال به آینده جهت ساخت آینده است. مطابق با این روش، انجام آن بر پایه دو رویکرد هنجاری و اکتشافی است. (حاجیانی، ۱۳۹۰: ۸۸) آینده‌نگاری در اصل ناظر بر امکان ساخت آینده بر مبنای الگوی چرخشی تاریخی است. در مرحله نخست (روش اکتشافی) (Exploratory) آینده‌های محتمل در فرآیندی از دل طیفی وسیع از آینده‌های ممکن با راهبردی استقرایی استخراج و کشف می‌شوند که با طوفان فکری

شروع و با رسیدن به آینده‌های محتمل تمام می‌گردد. (موسوی‌نیا، ۱۳۹۸: ۱۶۶-۱۶۱) در طوفان فکری طیفی وسیع از داده‌ها در دست آینده‌نگار قرار می‌گیرد که وی می‌بایست در رابطه با تمام پیامدهای موضوع (بحران) تفکر نماید و کلیه احتمالات پیش از وقوع بحران را مورد سنجش قرار دهد. (یوسفی، ۱۳۹۳: ۶) این مرحله با ترسیم درخت ارتباطات صورت می‌گیرد که به معنای ترسیم تمامی آینده‌های ممکن (وجوه عدم قطعیت ممکن) -حتی با احتمال وقوع یک درصد- که با فرض وقوع آنها نتایج ممکن بعدی به ترتیب نوشته می‌شود. (موسوی‌نیا، ۱۳۹۸: ۱۶۶) مرحله بعدی شامل شناخت روندها و رویدادهاست (پویش افقی) که در گذشته و حال رخ داده است.(Bruke, Zakharov & Neske, 2004: 12-13) در مرحله بعدی پایش عمودی صورت می‌گیرد. این بدان معناست که با بررسی تأثیر و تأثر رویدادها و روندها بر پایه ماتریس‌های سه‌گانه تأثیر متقابل روندها، ماتریس تأثیر متقابل رویدادها و ماتریس تأثیر متقابل روندها و رویدادها بر روی یکدیگر به برون‌یابی روند(Projecting Trends) اقدام می‌نماییم تا بررسی شود که آیا این رویدادها و روندها قابلیت پیشران قوی شدن برای دستیابی به آینده محتمل را دارند یا خیر. پیشران‌ها متغیرهای رساننده حال به آینده هستند و شامل تصوراتی‌اند که حال را به سمت آینده به پیش می‌برند. (موسوی‌نیا، ۱۳۹۸: ۱۶۹-۱۶۸). پیشران‌ها (Drivers) درواقع قوای تغییری هستند که در پس روندها وجود دارند. (گوردون، ۱۳۹۲: ۱۸۳-۱۸۲) اما از دل همین پیشران‌ها، تعدادی هستند که از روندها و رویدادهای مهم‌تری استخراج شده‌اند که آنها را پیشران‌های کلیدی می‌نامیم که آینده‌های محتمل در اصل از آنها حاصل می‌شوند. آینده محتمل (وجوه عدم قطعیت محتمل) آینده‌ای است که احتمال وقوعش با توجه به روندها و رویدادها و پیشران‌های کلیدی بیشتر باشد.(حاجیانی و قصاع، ۱۳۹۲: ۳۶-۳۵)

این پایان مرحله اکتشافی آینده‌پژوهی است. در مرحله بعد یعنی روش هنجاری (Normative) (پیش‌نگر) با توجه به چارچوب نظری، چشم‌اندازهای مختلف و شرایط محیطی و نظامات فکری نگارنده سناریوهای مختلف محتمل ساخته می‌شود که مطلوب، نامطلوب، قابل تحمل و مرجح هستند و تجویزات لازم جهت وقوع یا عدم وقوع سناریوها ارائه می‌گردد. (نپوری‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۴۶-۱۴۵؛ موسوی‌نیا، ۱۳۹۶: ۱۵۹) هر شخص که به نگارش آینده می‌پردازد از آینده مطلوب و نامطلوب تعریف خاص و متفاوت خود را دارد و تأکید چشم‌انداز حول مسئله «آینده مطلوب» بوده و به وجوه آرمانی آینده می‌پردازد. (عنایت‌اله، ۱۳۸۸: ۲۰۹-۴۵) تجویز نیز به منظور «ملموس‌سازی برنامه‌ریزی آینده خود است» و در اینجا اهمیت مرحله هنجاری و نگاه هنجاری به آینده معلوم می‌شود.(هاینز، ۱۳۹۰: ۶)

۴- شناسایی روندها و رویدادها[1]

۴-۱- نکات روند روابط ایران و آمریکا[2]

۱- تشدید خصومت و تضاد ایدئولوژیک دو طرف: ریشه آن در دوره پهلوی از زمان کودتای سال ۱۳۳۲ آغاز می‌شود و در بعد از انقلاب بنا به دلایل مختلف ادامه می‌یابد و تشدید می‌گردد؛ ازجمله: مخالفت آمریکا با انقلاب، اشغال سفارت و قطع روابط، مصادره اموال ایران در آمریکا، حمله نظامی ناموفق پنجه عقاب، چراغ سبز به صدام برای حمله به ایران و حمایت غیرمستقیم از وی، اعلام آمریکا مبنی بر تهدید بودن ایران علیه منافع ملی از دوره ریگان، جنگ نفت‌کش‌ها، سیاست دوری‌گزینی از ایران در اواخر دوره ریگان[3] محاربه غیرمتقارن در دهه ۹۰، قانون داماتو، بقای خصومت در دوره کلینتون با وجود تلاش برای تنش‌زدایی، تشدید تنش‌ها در دوره بوش پسر و محور شرارت خواندن ایران، فشار هسته‌ای بر ایران، ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت در دوره اوباما، تحریم‌های هسته‌ای و تشدید آن از سال ۲۰۱۲، بقای خصومت در عین توافق در دوره اوباما، تحریم‌های مجدد ترامپ و فشار بر ایران.

۲- مذاکرات مقطعی، تنش‌زدایی و توافقات ناقص در دوره پس از انقلاب: مثال‌های این روند شامل مذاکرات پیش از اشغال سفارت، مذاکرات بی‌نتیجه در طول اشغال سفارت، مذاکره و توافق الجزایر، مذاکرات ایران ـ کنترا، توافق با دولت بوش پدر و اجرا نکردن آن توسط دولت کلینتون، مذاکرات غیرمستقیم در دوره کلینتون، مذاکرات غیرمستقیم درباره افغانستان با دولت بوش، مذاکرات هسته‌ای ۱۲ ساله و دستیابی به توافق هسته‌ای برجام، مذاکرات تیلرسون و ظریف در چارچوب مذاکرات ۱+۵ است.

۱- در درخت تصمیم‌گیری (وجوه عدم قطعیت محتمل) طیف وسیعی از آینده‌های ممکن وجود دارند. این طیف از سویی شامل بمباران اتمی جمهوری اسلامی ایران به دست آمریکا تا بهبود کامل روابط دو کشور و ملاقات رؤسای جمهور دو کشور در ایران یا کاخ سفید است که به منظور جلوگیری از طولانی شدن فرایند پژوهش از ارائه تمامی آینده‌های ممکن صرف‌نظر کرده و مستقیماً به بررسی روندها و رویدادها می‌پردازیم.

۲ - با توجه به اینکه بررسی روند رابطه ایران و آمریکا از سال ۱۳۳۲ تا به امروز ـ حتی به صورت مجمل ـ خود شامل چند ده صفحه می‌شود، ما صرفاً در این پژوهش نکات استخراج‌شده از دل این روند را با کلیدهای اصلی آنها ارائه می‌کنیم.

۳- کنت. ام. پولاک در کتاب معمای ایران در صص ۳۰۵ تا ۳۰۸ نوشته است: «وقتی دولت ریگان سر کار آمد می‌خواست با مردم خشمگین و انقلاب کرده ایران ارتباط کمی داشته باشد و یا اصلاً کاری نداشته باشد. وقتی دولتش تمام شد ایالات متحده در جنگی اعلام نشده با ایران قرار داشت... درسی که واشنگتن از آن تجربه‌ها آموخت این بود که اگر آمریکا چه مشتاقانه و چه با بی‌میلی در تماس با ایران قرار گیرد، در پایان از آن متأسف خواهد شد. بدین ترتیب بهترین کاری که واشنگتن می‌توانست صورت دهد، دوری گزینی از ایران و امیدوار بودن به دوری کردن ایران از ما بود... سپس (بعد از جنگ نفت‌کش‌ها) ریگان هر کار ممکنی را صورت داد تا از اوج‌گیری مواجهه پیشگیری و ایرانی‌ها را قانع کند که اگر سرشان به کار خودشان باشد ما هم، چنان خواهیم کرد...».

۳- تحریم و افزایش فشار بر ایران: این روند نیز در چارچوب روابط دو کشور در بعد از انقلاب همواره موجود بوده است. تحریم‌های نفتی و دارایی ایران در دوره کارتر، افزایش فشارها بعد از افشای ایران ـ کنترا، قانون داماتو و تحریم‌های اولیه ایران، فشارهای مضاعف دوره بوش پسر، تحریم‌های هسته‌ای در دوره اوباما با وجود اعلام آمادگی برای تنش‌زدایی از سال ۲۰۰۸، تشدید تحریم‌ها و ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت و تصویب تحریم‌های بین‌المللی، بازگشت تحریم‌های لغو شده هسته‌ای به دست دونالد ترامپ مثال‌هایی در این مورد هستند.

۴- برخورد نظامی و امنیتی: در طول سال‌های بعد از انقلاب در برخی مواقع کار به برخورد نظامی و امنیتی نیز انجامیده است، مثلاً: حمله پنجه عقاب کارتر، حمله به سکوهای نفتی ایران و جنگ نفت‌کش‌ها و سرنگونی هواپیما مسافربری ایران، محاربه نامتقارن دهه ۹۰، امنیتی شدن روابط در دوره بوش پسر و ورود به آستانه برخورد نظامی.

۵- منفعت‌گرایی آمریکا در سیاست‌خارجی در قبال ایران و تلاش برای تنش‌زدایی با ایران در صورت نیاز: این مسئله به‌عنوان یک روند مهم از دوره پهلوی دوم تا امروز همواره وجود داشته است. منفعت‌گرایی در دوره پهلوی شامل منافع حیاتی، اقتصادی و امنیتی و سیاسی بود که پس از انقلاب عمدتاً منافع حیاتی را در بر می‌گرفت. مثال‌های آن شامل موارد متعددی است؛ از جمله منفعت‌گرایی محض در دوره پهلوی، تلاش برای مذاکره در ابتدای انقلاب و پیش از اشغال سفارت آمریکا، مذاکرات الجزایر، مذاکرات ایران ـ کنترا، مذاکرات بوش پدر درباره گروگان‌های لبنان و همکاری غیرمستقیم با ایران در جنگ اول خلیج‌فارس و حمله آمریکا به عراق به دنبال اشغال کویت، سومین شریک تجاری ایران در سال ۱۹۹۵، تنش‌زدایی کلینتون، همکاری‌های مستقیم و غیرمستقیم در عراق و افغانستان در زمان حمله دوره بوش پسر، نامه‌های اوباما به رهبری در سال ۲۰۰۸ و ۲۰۱۲، همکاری‌ها در سرکوب کردن داعش در عراق، برجام و توافق هسته‌ای.

۶- عملگرایی جمهوری اسلامی ایران در سیاست‌خارجی و انعطاف‌پذیری در صورت نیاز: سیاست خارجی ایران در برابر آمریکا خصوصاً پس از انقلاب در موارد متعددی عمل‌گرایانه بوده است و بر این مبنا به عنوان یک روند می‌توان آن را در نظر گرفت. در این باره نیز مثال‌های قابل توجهی وجود دارد: معامله، که از آن در برخی طیف‌های سیاسی دو کشور رسوایی نیز خوانده می‌شود، ایران ـ کنترا و نیاز شدید اقتصادی و نظامی ایران، سکوت و عدم همکاری با صدام در جنگ خلیج فارس، همکاری در آزادسازی مجدد گروگان‌های آمریکایی در لبنان، همکاری با آمریکا در جنگ با افغانستان و عراق به دلیل وجود دشمن مشترک، توافق

اولیه هسته‌ای در سال ۱۳۸۲، توافق هسته‌ای برجام به دلیل نیاز اقتصادی و فشار تحریم در عین مقاومت بلندمدت و همکاری با آمریکا در مبارزه با داعش در عراق از آن جمله‌اند.
۷- نقش اروپا و سایر قدرت‌ها: قدرت‌های جهانی خصوصاً اروپا در روابط میان ایران و آمریکا و همراهی و عدم همراهی با آمریکا تأثیرگذار بوده‌اند. از جمله: همراهی با آمریکا در جنگ نفت‌کش‌ها و جنگ عراق بر ضد ایران، عدم همراهی با آمریکا در تحریم‌های اولیه دوره کلینتون، همراهی با تحریم‌های آمریکا در دوره اوباما و ارجاع پرونده ایران به شورای امنیت، همراهی و شرکت در مذاکرات هسته‌ای که به برجام انجامید.
به‌عنوان نکته پایانی این بخش باید افزود با توجه به سابقه بسیار بی‌اعتمادی و خصومت دو طرف (روند شماره ۱)، این امر را به‌عنوان فرض اساسی در دسته‌بندی، برون‌یابی و دستیابی به آینده‌های محتمل در نظر می‌گیریم؛ چرا که ایجاد اعتماد مجدد در دوره فعلی ممکن نیست و حتی اگر ممکن هم باشد، این خصومت چند دهه‌ای طی چند سال رفع نخواهد شد.

۴-۲- رویدادهای فعلی

۱. پیروزی ترامپ در انتخابات آمریکا: دونالد ترامپ شخصی فایده‌گرا و در پی منفعت است و در سیاست خارجی بر ملی‌گرایی آمریکایی تحت لوای «آمریکا اول» تأکید و بر ضرورت اجتناب از هر عمل نظامی دارای هزینه برای ایالات متحده اصرار دارد. (Graff, 2016)
۲. خصومت و ناسازگاری عمیق ترامپ با برجام: ترامپ به صورت مداوم چه پیش از انتخابات و چه پس از آن، از برجام انتقادات شدید نموده است. مثلاً در سخنرانی‌اش درباره اعلام سیاست خارجی آمریکا در دوره خود بیان کرد: «اوباما با اسرائیل دوست نبود. او مهربانانه با ایران برخورد نمود و آنها را به قدرتی بزرگ تبدیل نمود. ایران در اصل در زمانی کم به قدرتی بزرگ بدل شد و این به دلیل اقدامی بود که ما کردیم (برجام)...». (Nytimes.com, 2016) یا مثلاً در مصاحبه با فاکس‌نیوز در ۲۰۱۶ گفت: «به نظرم این (برجام) یکی از غیرمفیدترین توافق‌هایی است که تا به حال مشاهده کرده‌ام. ۱۵۰ میلیارد دلار دادیم و هیچ چیزی کسب نکردیم. آنان جهت دستیابی به سلاح‌های هسته‌ای راهی سریع پیدا کرده‌اند.... این پول خیلی زیادی است... این بدترین معامله است. ما چیزی کسب نکرده‌ایم...».(Estepa, 2017)
۳. تغییر رهبری سیاست خارجی ایالات متحده به سمت رادیکال شدن در برابر ایران و با تفکر سرسختانه در قبال ایران با هدایت پمپئو و بولتون: این امر نشان‌دهنده ایجاد «رادیکال‌ترین تیم سیاست خارجی تهاجمی» در آمریکا است.(Sanger, 2018) بولتون از رادیکال‌ترین افراد علیه ایران است و در موارد متعددی از حمله نظامی علیه ایران اعلام پشتیبانی کرده است. وی حتی قبل از برجام گفته بود «به منظور توقف بمب ایران، ایران را بمباران کنید».(Bolton, 2015)

هرچند که وی نهایتاً از این سمت برکنار شد، اما نباید این تلقی را نمود که این تفکر در آمریکا در قبال ایران از بین رفته است، لذا وجود این تفکر در رأس سیاست خارجی آمریکا در روابط میان دو کشور بسیار حائز اهمیت است.

۴. خروج ایالات متحده از توافق هسته‌ای همراه با افزایش و اعمال مجدد تحریم‌های ایران در کنار رویکردی تهدیدآمیز نسبت به سایر کشورها برای پیروی کردن از تحریم‌ها علیه ایران: آمریکا بنا بر دستور ترامپ در ۸ مه ۲۰۱۸ به صورت رسمی و یکجانبه از توافق هسته‌ای بیرون آمد. وی اعلام کرد که به‌جز بازگشت تحریم‌های هسته‌ای، تحریم‌های سنگین‌تری را هم بر ضد ایران اعمال خواهد کرد و در صورتی که دیگران آنها را نقض کنند با تنبیه سخت آمریکا روبه‌رو می‌شوند. (Lynch & Gramer, 2018)

۵. اعلام شروط دوازده‌گانه جهت رسیدن به توافقی جدید با ایران: مایک پمپئو شروطی را اعلام نمود که از طرفی شامل مباحث توافق‌شده در برجام از جمله خاتمه غنی‌سازی اورانیوم است و از سویی دیگر شامل سایر توانایی‌های نظامی ایران و به‌ویژه ترک برنامه تولید موشک‌های بالستیک است. همچنین خواستار عدم حمایت ایران از گروه‌هایی است که بنا بر اعلام آمریکا تروریستی هستند و در منطقه فعالیت دارند و علاوه بر آن به دنبال خروج نیروهای ایرانی و وابسته به ایران از کشورهای منطقه و اتمام آنچه تهدید کشورهای منطقه از سوی ایران نامیده می‌شود، هستند. همچنین به دنبال آزادی کلیه شهروندان و اتباع آمریکایی زندانی در ایران است. (United States Department of State, 2018).

۶. تضعیف اقتصادی شدید ایران و کاهش ارزش پول ملی ایران بر اثر تحریم‌ها: با اعلام خروج آمریکا از برجام، اقتصاد ایران بنا به دلایل مختلف دچار نوسانات شدید شد و ارزش پول ملی ایران به شدت کاهش یافت و ارزش هر دلار آمریکا به رقمی حدود ۱۱ تا ۱۳ هزار تومان رسید که در شکل زیر قابل مشاهده است:

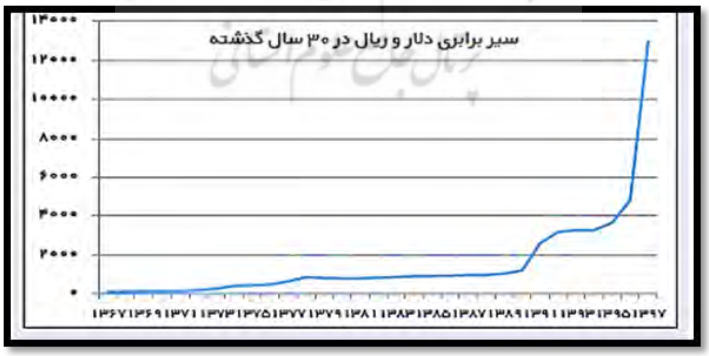

نمودار ۱: سیر برابری دلار و ریال از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۷ (کوهیار، ۱۳۹۸)

۷. همراهی نکردن اروپا با آمریکا در خروج از برجام به صورت سیاسی: با خروج آمریکا از برجام و تهدید سایر کشورها به همراهی، اتحادیه اروپا و کشورهای اروپایی منعقدکننده توافق هسته‌ای با ایران، از این توافق پشتیبانی نموده با آمریکا همراهی نکردند. (Therme, 2019)

۸. ایجاد سامانه مالی اولیه بین ایران و اروپا (اینستکس) (INSTEX: Instrument in Support of Trade Exchanges): این سامانه مالی به دنبال تسهیل در روند تجارت میان ایران و اتحادیه اروپا است که سایر کشورهای خارج از آن مانند روسیه و چین نیز می‌توانند وارد آن شوند. (Girardi, 2019) هلگا اشمید اعلام داشت که در ۲۸ ژوئن ۲۰۱۹ اولین تراکنش مالی این سیستم در مرحله اجرا قرار دارد. (Agenceurope.eu, 2019) با وجود این، این امر همچنان محقق نشده‌است ولی کشورهای جدید همچنان در حال اضافه شدن به آن هستند.

۹. تهدید به بستن تنگه هرمز توسط ایران در شرایطی که از فروش نفت ایران جلوگیری شود و فروش نفت به صفر برسد: پس از آنکه آمریکا معافیت‌های نفتی ۸ کشور را درباره معامله با ایران لغو نمود مسئولان ایران هم در واکنش به بستن تنگه هرمز و ممانعت از تردد نفت‌کش‌ها از خلیج فارس تهدید نمودند. (Ross, 2019) از جمله سردار باقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح ایران، اعلام داشت: «اگر قرار باشد نفت ما از تنگه هرمز عبور نکند حتماً نفت دیگران هم از این تنگه عبور نخواهد کرد». (یورونیوز فارسی، ۲۰۱۹)

۱۰. قرار دادن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در لیست گروه‌های تروریستی و مقابله به مثل ایران: سپاه پاسداران بنا بر اعلام آمریکا در فهرست گروه‌های تروریستی قرار گرفت (The State Department Designates Iran's Islamic Revolutionary Guards Corps as a Foreign Terrorist Organization, 2019: 209-213). ایران نیز در پاسخ سنتکام (نیروهای نظامی آمریکا در خاورمیانه و غرب آسیا) را تروریستی نامید و دولت آمریکا «دولت حامی تروریسم» نام گرفت.(Eqbali & Engel Rasmussen, 2019)

۱۱. معرفی ایران به‌عنوان تهدید و اعلام پنج تهدید امنیتی ایران: مایکل پاتریک مولری (Michael Patrick Mulroy)، معاون دستیار وزیر دفاع آمریکا در امور غرب آسیا، برنامه هسته‌ای، اقدامات تروریستی ایران در منطقه، فعالیت هسته‌ای ایران، امنیت دریانوردی در منطقه و مخاطره مبنی بر توقف تبادلات بازرگانی در خلیج فارس، توان سایبری ایران و برنامه موشکی و جنگ‌افزارهای پیشرفته را به‌عنوان ۵ تهدید امنیتی ایران معرفی نمود که پنتاگون آن را بازنشر و تأیید کرد.[۱] (خبرآنلاین، ۱۳۹۸)

۱- برای مشاهده کامل این سخنرانی به لینک زیر مراجعه نمایید:

۱۲. اعلام نامزدهای دموکرات انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۲۰ آمریکا به بازگشت به برجام: در نخستین جلسه مناظره درون‌حزبی میان نامزدهای دموکرات، همگی نامزدها به اتفاق بیان نمودند که اگر پیروز انتخابات شوند دوباره به برجام می‌پیوندند.(Thenational.ae, 2019)

۱۳. سرنگونی پهپاد گلوبال هاوک به دست ایران: این پهپاد به دلیل ورود به حریم سرزمینی ایران در تنگه هرمز در ۳۰ خرداد ۱۳۹۸ مورد اصابت قرار گرفت و ساقط شد. (Shear, Schmitt, Crowley & Haberman, 2019)

۱۴. آغاز اجرای کاهش تعهدات برجامی ایران: ایران در چارچوب برجام اقدام به کاهش تعهدات هسته‌ای خود در واکنش به خروج آمریکا از برجام و عدم دستیابی به منافع حاصل از لغو تحریم‌ها در پی توافق هسته‌ای نمود. در مرحله نخست بنا بر اعلام وزیر خارجه ایران، ذخیره اورانیوم غنی‌شده خود را از سیصد کیلوگرم بالاتر برد؛ سپس در گام دوم از ۱۶ تیر ۱۳۹۸ غنی‌سازی بالاتر از سقف تعیین‌شده در برجام (۳/۶۷ درصد) را تا ۵ درصد آغاز نمود؛ در سومین گام که از ۱۵ شهریور آغاز شد ایران اقداماتی انجام داد که گاز دهی سانتریفیوژهای IR6 از جمله آن است؛ در چهارمین گام که از ۱۵ آبان سال ۱۳۹۸ آغاز شد ایران گاز دهی به سانتریفیوژهای مستقر در فردو را که بنا بر برجام مرکز تحقیق و توسعه فعالیت‌های هسته‌ای است آغاز نمود(Davenport, 2019; Masterson, 2019).

۵- برون‌یابی روند[1]

۵-۱- نتایج تأثیر روندها بر رویدادها، رویدادها بر روندها و رویدادها بر یکدیگر

در این مرحله تأثیر و تأثر روندها و رویدادهای با یکدیگر مورد واکاوی قرار گرفت که حاصل آن در جداول زیر آمده است.[2]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

https://www.c-span.org/video/?460180-2/syria-middle-east-security-michael-mulroy-remarks.

۱ - در برون‌یابی روند علامت (+) به معنا تأثیر مستقیم و مثبت (تقویت‌کننده یکدیگر) رویدادها و روندها بر روی هم، علامت (-) به معنا تأثیر مستقیم و منفی (دفع‌کننده یکدیگر) رویدادها و روندها بر روی هم و علامت (!) به معنا تأثیر غیرمستقیم و با واسطه رویدادها و روندها بر روی هم است. همچنین در بررسی حالتی نیز به‌عنوان عدم تأثیرگذاری روندها و رویدادها بر روی هم است که در نتایج به‌دلیل عدم تأثیر بیان نمی‌شود.

۲ - در این مرحله از برون‌یابی ۸۴ حالت مختلف مورد بررسی قرار گرفت که به دلیل لزوم رعایت استاندارد حجم مقاله از ذکر آن خودداری می‌شود.

جدول ۱: تأثیر روندها بر رویدادها به ترتیب بیشترین اثرگذاری[۱]

رتبه	شماره روند	روند	تأثیر مستقیم و (+) بر رویداد	تأثیر مستقیم و (−) بر رویداد	جمع مستقیم (+) و (−)	تأثیر غیرمستقیم (!) بر رویداد
۱	۶	عملگرایی ایران در سیاست خارجی	۸	۵	۱۳	−
۲	۳	تحریم و افزایش فشار بر ایران	۹	۳	۱۲	−
۳	۴	برخورد نظامی و امنیتی	۵	۵	۱۰	۳
۴	۵	منفعت‌گرایی آمریکا در برابر ایران و سعی در تنش‌زدایی در صورت لزوم و نیاز	۳	۷	۱۰	−
۵	۷	نقش اروپا و سایر قدرت‌ها	۵	۴	۹	۲
۶	۲	مذاکرات مقطعی، تنش‌زدایی و توافقات ناقص	۴	۲	۶	۵

جدول ۲: تأثیر رویدادها بر روندها براساس بیشترین تأثیرگذاری مثبت[۲]

رتبه	شماره رویداد	رویداد	تعداد اثرات (+) بر روند	تعداد اثرات (−) بر روند	تعدات اثرات (!) بر روند
۱	۱۴	کاهش تعهدات برجامی ایران	۵	۱	−
۲	۱	منفعت‌گرایی ترامپ و ضدیت با چندجانبه‌گرایی	۴	۲	−
۳	۶	سقوط ارزش پول ملی و تضعیف اقتصاد ایران	۳	۱	۲
۴	۹	تهدید ایران به بستن تنگه هرمز	۳	۱	۱
۵	۸	ایجاد اینستکس	۳	۲	۱
۶	۱۲	اعلام دموکرات‌ها به بازگشت به برجام	۳	۲	−
۷	۴	خروج آمریکا از برجام، افزایش و تشدید تحریم‌ها و تهدید سایرین به اجرای آن	۲	۳	۱
۷	۱۰	تروریستی اعلام کردن سپاه پاسداران و عمل متقابل ایران	۲	۳	۱
۸	۱۳	سرنگونی پهپاد آمریکا	۲	۲	−
۸	۲	ضدیت ترامپ با برجام	۲	۲	−
۸	۱۱	تهدید اعلام شدن ایران به‌عنوان تهدید توسط پنتاگون	۲	۲	−
۹	۳	تغییر تیم سیاست خارجی آمریکا به سمت رادیکال شدن در برابر ایران	۲	۳	−
۱۰	۷	عدم همراهی سیاسی اروپا با آمریکا درباره ایران	۱	۱	۱
۱۱	۵	شروط دوازده‌گانه برای ایران	۱	۳	۱

۱ – رتبه‌بندی روندها در این جدول بنا بر بیشترین تأثیر (+) و (−) است که در صورت تساوی آن روندی که تأثیر غیرمستقیم (!) بیشتری داشته باشد در اولویت قرار می‌گیرد. این امر از آنجایی صورت می‌گیرد که بایستی ابتدا مشخص شود روندها به صورت مستقیم چقدر با رویدادها مرتبطند (چه به صورت مثبت و چه منفی) و بعد از آن بررسی شود که به صورت غیرمستقیم و با واسطه چقدر با هم مرتبط هستند.

۲ – در بررسی و واکاوی تأثیر رویدادها بر روندها نسبت به بخش جدول قبل یک تفاوت وجود دارد و آن، این است که رتبه‌بندی براساس انطباق و مطابقت رویداد با روندهای قبلی است. لذا اولویت‌دهی به رویدادها ابتدا بنا بر تأثیر مستقیم مثبتی است که رویداد با روند دارد. اگر این برای دو روند برابر بود رویدادی اولویت می‌یابد که عدم انطباق کمتری با سایر رویدادها (تأثیر منفی کمتر) داشته باشد.

در مرحله بعد به تأثیر و تأثری که رویدادها بر هم دارند پرداخته شد و نتایج زیر حاصل گشت.[۱]

جدول ۳: تأثیر رویدادها بر یکدیگر براساس بیشترین اثرگذاری[۲]

رتبه	شماره رویداد	رویداد	میزان تأثیر (+) و مستقیم	میزان تأثیر (-) و مستقیم	میزان تأثیر (!)	جمع کل
۱	۴	خروج آمریکا از برجام، تشدید و بازگشت تحریم‌ها و تهدید سایرین به پیروی از آن	۵	۶	۲	۱۳
۲	۱	منفعت‌گرایی ترامپ و ضدیت با چندجانبه‌گرایی	۶	۶	–	۱۲
۳	۳	تغییر تیم سیاست خارجی آمریکا به سمت رادیکال شدن در برابر ایران	۵	۴	۳	۱۲
۴	۵	شروط دوازده‌گانه برای ایران	۶	۴	۱	۱۱
۵	۱۴	کاهش تعهدات برجامی ایران	۶	۳	۲	۱۱
۶	۹	تهدید ایران به بستن تنگه هرمز	۶	۲	۲	۱۰
۷	۸	ایجاد اینستکس	۴	۵	–	۹
۸	۱۰	تروریستی اعلام کردن سپاه‌پاسداران و اقدام متقابل ایران	۵	۲	۲	۹
۹	۶	سقوط ارزش پول ملی و تضعیف اقتصاد ایران	۶	–	۳	۹
۱۰	۱۲	اعلام دموکرات‌ها به بازگشت به برجام	۵	۳	–	۸
۱۱	۱۳	سرنگونی پهپاد	۵	۲	۱	۸
۱۲	۲	ضدیت ترامپ با برجام	۴	۳	–	۷
۱۲	۷	عدم همراهی سیاسی اروپا با آمریکا در رابطه با ایران	۱	۶	–	۷
۱۳	۱۱	اعلام ایران به‌عنوان تهدید توسط پنتاگون	۶	–	۱	۷

۱- در برون‌یابی این مرحله ۹۱ حالت مختلف مورد بررسی قرار گرفت که به دلیل لزوم رعایت استاندارد حجم مقاله از ذکر آن خودداری می‌شود.

۲- بنا بر این امر که هدف صرفاً واکاوی آن میزان از اثرگذاری است که رویدادها بر هم می‌گذارند تا معین گردد کدام رویداد اثرگذاری بیشتری بر سایرین دارد، رویدادی اولویت دارد که مجموع اثرگذاری مستقیم و غیر مستقیم بیشتری داشته باشد (مجموع + و – و ! بیشتر). در صورتی که این جمع برای دو رویداد مساوی گردد، رویدادی که تأثیر (+) بیشتری داشته باشد در رتبه بالاتر قرار می‌گیرد.

۵-۲- اولویت نهایی روندها و رویدادها

دسته‌بندی نهایی رویدادها براساس میانگین رتبه آنها در مراحل قبلی برون‌یابی یعنی تأثیر رویدادها بر روندها و تأثیر رویدادها بر یکدیگر صورت می‌پذیرد.[۱] پس هر اندازه که عدد میانگین به‌دست‌آمده از رتبه رویداد کمتر باشد آن رویداد رتبه بهتری را کسب می‌کند.

جدول ۴: رتبه‌بندی نهایی رویدادها

رتبه	شماره رویداد	رویداد	میانگین رتبه
۱	۱	منفعت‌گرایی ترامپ و ضدیت با چندجانبه‌گرایی	۲
۲	۱۴	کاهش تعهدات برجامی ایران	۳
۳	۴	خروج آمریکا از برجام، افزایش و تشدید تحریم‌ها و تهدید سایرین به پیروی از آن	۴
۴	۹	تهدید ایران به بستن تنگه هرمز	۵
۵	۸	ایجاد اینستکس	۶
۵	۶	سقوط ارزش پول ملی و تضعیف اقتصاد ایران	۶
۵	۳	تغییر تیم سیاست خارجی آمریکا به سمت رادیکال شدن در برابر ایران	۶
۶	۱۰	تروریستی اعلام کردن سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و اقدام متقابل ایران	۷/۵
۶	۵	شروط دوازده‌گانه برای ایران	۷/۵
۷	۱۲	اعلام دموکرات‌ها به بازگشت به برجام در صورت پیروزی	۸
۸	۱۳	سرنگونی پهپاد آمریکا	۹.۵
۹	۲	ضدیت ترامپ با برجام	۱۰
۱۰	۱۱	اعلام ایران به‌عنوان تهدید توسط پنتاگون	۱۰/۵
۱۱	۷	عدم همراهی سیاسی اروپا با آمریکا در رابطه با ایران	۱۱

اولویت نهایی روندها نیز پیش‌تر در جدول ۱ بیان شده است.

۶- دستیابی به پیشران‌های کلیدی

با توجه به جدول‌های که پیش‌تر به آنها دست یافتیم، از کنار هم گذاشتن روندها و رویدادها به پیشران‌های پژوهش دست می‌یابیم. اما باید توجه نمود که به منظور دستیابی به آینده‌های محتمل باید از پیشران‌های کلیدیی استفاده شود که از ترکیب و کنار هم قرار دادن روندها و رویدادهای مهم‌تر (دارای رتبه بهتر) به دست آمده باشند. بر این اساس، در این پژوهش به ۸ پیشران کلیدی دوگانه‌ای می‌رسیم که از این روندها و رویدادهای مهم‌تر به دست آمده‌اند:

۱ - دلیل استفاده از میانگین در این بخش قائل بودن به تأثیر یکسان در بررسی تأثیر روندها بر یکدیگر و بررسی تأثیر رویدادها بر روندها در برون‌یابی روند است.

جدول ۵: پیشران‌های کلیدی

ردیف	شماره رویدادها	شماره روندها	پیشران کلیدی	حالت اول	حالت دوم
۱	(۴) و (۶)	(۱) و (۲)	مدیریت تحریم توسط ایران	مطلوب	نامطلوب
۲	(۱)، (۱۴)، (۹)، (۱۰) و (۱۳)	(۶)، (۴) و (۵)	ابزارهای مقابله ایران علیه آمریکا	نظامی-امنیتی	سیاسی-اقتصادی
۳	(۴)، (۸) و (۶)	(۳) و (۷)	نقش اقتصادی اروپا و قدرت‌ها	همراهی با ایران	عدم همراهی
۴	(۴)، (۸) و (۶)	(۶) و (۳)	میزان پایداری ایران در برابر تحریم‌ها	مقاومت	عدم مقاومت
۵	(۹)، (۶)، (۱۰) و (۱۳)	(۴)	آستانه تحمل ایران در برابر فشارها	خویشتن‌داری	مقابله نظامی-امنیتی و...
۶	(۴)، (۱۰)، (۵) و (۱۱)	(۳) و (۴)	حد نهایی فشار بر ایران	اقتصادی-سیاسی	نظامی-امنیتی
۷	(۱۴)، (۹)، (۸) و (۷)	(۶) و (۷)	اقدامات ترغیبی ایران برای اروپا	کاهش تعهدات برجامی و تهدیدات نظامی	اقدامات فرابرجامی امنیتی-نظامی
۸	(۱)، (۳)، (۵)، (۱۰) و (۱۱)	(۴) و (۵)	سیاست‌خارجی آمریکا	منفعت‌گرایی ترامپ	ایده‌گرایی رادیکال

۷-آینده‌های محتمل

از کنار هم قرار دادن پیشران‌های کلیدی دوگانه با توجه به همپوشانی که نسبت به یکدیگر دارند، آینده‌های محتمل استخراج شده‌اند:

۱- ترامپ منفعت‌گرا، کاهش تعهدات ایران، فشار اقتصادی-سیاسی، خویشتن‌داری ایران، مقاومت ایران، همکاری سایر قدرت‌های جهان با ایران، ابزارهای اقتصادی و سیاسی ایران، مدیریت مطلوب تحریم‌ها.

آینده محتمل: ادامه شرایط موجود، بقای تنش‌ها و رودررویی غیرمستقیم و غیر نظامی میان دو طرف به نحوی که آمریکا فشار را بر ایران حفظ کرده و ایران به مقاومت ادامه خواهد داد.

۲- ترامپ منفعت‌گرا، کاهش تعهدات ایران و تهدید، فشار سیاسی-اقتصادی، مقابله ایران در برابر فشارها، مقاومت ایران، همکاری سایر قدرت‌های جهان با ایران، ابزارهای اقتصادی و سیاسی ایران و ایجاد نیاز در آمریکا برای معامله با ایران، مدیریت مطلوب تحریم‌ها.

آینده محتمل: مذاکره و توافق جدید به نحوی که ایران به خواسته‌های خود به صورت تقریبی دست یابد و کمترین هزینه را متحمل شود؛ در عین حال بی‌اعتمادی و خصومت باقی بماند اما منافع و نیازهای مشترک در نظر گرفته شود.

۳- ایده‌گرایی رادیکال در سیاست خارجی آمریکا، اقدامات فرابرجامی ایران، فشار نظامی-امنیتی بر ایران، مقابله به‌مثل ایران، مقاومت، عدم همکاری قدرت‌ها با ایران، ابزارهای نظامی-امنیتی ایران، مدیریت مطلوب

آینده محتمل: ورود دو کشور به برخورد نظامی و امنیتی محدود برای کسب امتیاز و ورود به مذاکره که نهایتاً به دستیابی به توافقی با اکراه برای دو طرف منجر می‌شود و در عین حال تخاصم را حفظ می‌نماید.

۴- منفعت‌گرایی ترامپ، کاهش تعهدات برجامی، فشار در سطح اقتصادی-سیاسی بر ایران، خویشتن‌داری ایران، عدم مقاومت، عدم همکاری قدرت‌ها با ایران، ابزارهای سیاسی-اقتصادی ایران برای مقابله، مدیریت نامطلوب تحریم.
آینده محتمل: پذیرش تعداد زیادی از شروط دوازده‌گانه آمریکا توسط ایران که منجر به تحمیل توافق یک‌طرفه به ایران خواهد شد و در عین حال بی‌اعتمادی و خصومت میان طرفین را حفظ و به صورت فزاینده تشدید خواهد کرد.
۵- ایده‌گرایی رادیکال در سیاست خارجی آمریکا، اقدامات فرابرجامی ایران، فشار در سطح اقتصادی، خویشتن‌داری ایران در برابر فشار آمریکا، مقاومت ایران، عدم همکاری اقتصادی اروپا و قدرت‌ها با ایران، ابزارهای سیاسی-اقتصادی ایران برای مقابله با آمریکا، مدیریت نامطلوب تحریم‌ها.
آینده محتمل: امنیتی شدن مجدد پرونده ایران و ایجاد اجماع جهانی علیه آن با خروج جمهوری اسلامی ایران از برجام و آغاز غنی‌سازی با غنای بالاتر از ۲۰ درصد و آغاز سلسله مذاکرات جدید با شروط دوازده‌گانه و نهایتاً به معامله‌ای با پذیرش برخی شروط آمریکا توسط ایران ختم خواهد شد.
۶- ایده‌گرایی رادیکال در سیاست‌خارجی آمریکا، اقدامات فرابرجامی ایران، فشارها در سطح امنیتی-نظامی بر ایران، اقدامات مقابله‌جویانه ایران، مقاومت، عدم همکاری اقتصادی قدرت‌ها با ایران، ابزارهای نظامی-امنیتی ایران برای مقابله با آمریکا، مدیریت نامطلوب تحریم‌ها.
آینده محتمل: حمله آمریکا به ایران و واکنش متقابل ایران که منجر به بستن تنگه هرمز با پیامدهای نامشخص خواهد شد.

۸- سناریوسازی

حال این آینده‌های محتمل استخراج شده را با توجه به چارچوب نظری پژوهش مورد دسته‌بندی قرار می‌دهیم. پس طیف سناریوها باید به گونه‌ای ساخته و طرح شود که در حالت نامطلوب بدترین اتفاق محتمل یعنی رسیدن دو کشور به آن درجه از ظن نسبت به نیات و توانمندی نسبت به یکدیگر که در ایجاد توازن در برابر یکدیگر دچار اشتباه محاسباتی ـ هرچند کوچک اما با اثرگذاری بسیار ـ شوند و از تهدید به مقابله مستقیم با یکدیگر برسند. در بهترین حالت هم که سناریو مطلوب است دو طرف به آن سمتی بروند که از تهدید نسبت به یکدیگر فاصله گرفته و ضمن بقای خصومت با یکدیگر وارد معامله شوند. بنابراین:

۱- سناریو مطلوب: مذاکره و توافق جدید میان ایران و آمریکا در شرایط بقای بی‌اعتمادی و خصومت، اما در نظر گرفتن منافع و نیازهای مشترک به صورتی که ایران به صورت تقریبی خواست خود را از آمریکا دریافت کند و کمترین امتیازات را در معامله (براساس شروط دوازده‌گانه) به آمریکا بدهد.
۲- سناریو مرجح: ادامه شرایط موجود در روابط دو طرف بدون هیچ پیشرفتی و عدم برقراری رابطه مستقیم میان آنها که منجر به بقای تنش‌ها و رودررویی، تقابل غیر نظامی و حتی همکاری غیرمستقیم درباره منافع مشترک خواهد شد.
۳- سناریو قابل تحمل: امنیتی شدن مجدد پرونده ایران با خروج ایران از برجام و آغاز غنی‌سازی با غنای بالاتر از ۲۰ درصد که منجر به جهانی‌شدن فشارها و تحریم‌ها بر ایران و ایجاد دوباره ائتلاف جهانی به رهبری آمریکا علیه ایران و بازگشت به نقطه پیش از آغاز مذاکرات هسته‌ای در سال ۱۳۹۲ خواهد شد با این تفاوت که حد خواسته‌های آمریکا و غرب از ایران از مسائل هسته‌ای فراتر رفته و تمام دوازده شرط آمریکا را شامل خواهد شد که نهایتاً منجر به آغاز مذاکراتی جدید میان طرفین برای یک معامله جدید با پذیرش برخی شروط آمریکا در ازای معامله‌ای خواهد شد.
۴- سناریو نامطلوب: ورود روابط دو کشور به فاز نظامی و حمله نظامی آمریکا به ایران و واکنش متقابل ایران و بستن تنگه هرمز توسط ایران که پیامدهای نامشخصی را به همراه خواهد داشت.

۹- تجویز: دیپلماسی دوپایه

چیزی که با بررسی روابط دو کشور کاملاً محرز است بقای احساس تهدید نسبت به یکدیگر است که در روابط دو کشور بسیار تأثیرگذار بوده است. بر این اساس هر عملی برای وقوع سناریوهای فوق با توجه به در نظر گرفتن مسئله تهدید و موازنه تهدید بوده و لذا تهدید یک پایه اصلی تجویز را می‌سازد. لکن به منظور عدم تحقق سناریوی نامطلوب و تحقق سناریوی مطلوب در کنار این پایه، باید پایه‌ای دیگر باشد و آن تطمیع براساس همین تهدید موجود است.
پایه اول یعنی تهدید، هزینه‌ساز نمودن هر عمل احتمالی تهدیدکننده است. یعنی تهدیدکننده آگاه شود که با هر عملی که بر ضد تهدیدشونده انجام می‌دهد هزینه‌های اقتصادی، امنیتی و... را متوجه خود می‌کند که برای تهدیدکننده زیان‌بار است. این مقابله توسط تهدیدشونده بایستی در مرحله تهدید باقی بماند و وارد تحقق تهدید نشود؛ چرا که اگر به مرحله عملیاتی برسد دیگر تهدید، تهدید نبوده و به اقدام تبدیل شده و طبیعی است مقابله همه‌جانبه تهدیدکننده را فراهم

می‌آورد و موجب عملیاتی شدن تهدید تهدیدکننده می‌شود. این تهدید صرفاً برای جلوگیری از مقابله نظامی نیست، بلکه ابزاری جهت امتیازگیری از طرف تهدیدکننده نیز هست.

پایه دیگر یعنی تطمیع بر مبنای هزینه‌ساز کردن عدم همکاری با تهدیدشونده برای تهدیدکننده است. در اینجا هزینه‌سازی در برابر عدم همکاری با تهدیدشونده مطرح است که شامل دو بخش است: اول اینکه در صورت عدم همکاری با تهدیدشونده، طرف مقابل دچار هزینه برای خود می‌شود که به نفعش نیست و همکاری به صرفه و کم‌هزینه‌تر از عدم همکاری باشد. دوم اینکه در صورت عدم همکاری با تهدیدشونده، طرف مقابل از منافع زیادی که از همکاری با وی می‌تواند کسب کند محروم می‌شود. در اینجا آن‌قدر باید منافع زیاد باشد تا در محاسبه تهدیدکننده، همکاری برایش منافع بسیاری نسبت به عدم همکاری داشته باشد.

۹-۱- بررسی راه‌های وقوع و عدم وقوع سناریوها بر پایه تجویز

در ساخت آینده روابط ایران با آمریکا، نگارنده عقیده دارد که سلسله اقدامات به صورت پیوسته با یکدیگر مرتبط هستند و برای رسیدن به سناریوی مطلوب باید ابتدا راه‌های عدم وقوع سناریوی نامطلوب را نشان داد و همین‌طور مرحله به مرحله به پیش آمد تا به سناریوی مطلوب رسید و در این مرحله ضمن حفظ راه‌های عملیاتی مراحل قبل، راه‌های دستیابی به سناریوی مطلوب را توضیح داد.

راه‌های عدم وقوع سناریو نامطلوب:

۱- القای خطر جنگ و هزینه‌بر بودن آن در محافل عمومی و رسانه‌ای آمریکا خصوصاً در آستانه انتخابات ریاست جمهوری آمریکا در ۲۰۲۰.

۲- لزوم حفظ انسجام داخلی در ایران در برابر فشارهای آمریکا و بلند شدن صدای واحد در سیاست داخلی و خارجی.

۳- قدرتمند نشان دادن کشور خصوصاً از لحاظ نظامی.

۴- نمایش قدرت متحدین منطقه ای و نیروهای نزدیک به ایران در منطقه.

۵- هشدار به اروپا در باره خطر تعمیم جنگ احتمالی به آنجا و همچنین پیامدهای سنگین مانند سیل مهاجرت و... با وقوع جنگ.

۶- برجسته سازی تهدید اقتصادی جهان با وقوع جنگ و خصوصاً در زمینه انرژی و نفت.

۷- بازگذاشتن درب‌های مذاکره و اعلام آمادگی توسط ایران برای مذاکره.

راه‌های عدم وقوع یا کاهش هزینه‌های سناریوی قابل تحمل:

۱- تهدید به غنی‌سازی بالاتر از ۲۰ درصد و تغییر در کارکرد تمامی نیروگاه‌های هسته‌ای

۲- آغاز و تداوم غنی‌سازی بالاتر از سقف برجام و ذخیره اورانیوم غنی‌شده فراتر از حد برجام.
۳- برجسته سازی هزینه‌های اقتصادی و امنیتی برای اروپا مانند مواد مخدر، مهاجرت و مقابله با تروریسم.
۴- بی‌فایده نشان دادن تحریم بیشتر.
۵- حفظ انسجام داخلی.
۶- ایجاد احساس نیاز آمریکا به ایران در مسائل حیاتی امنیت ملی آمریکا در منطقه.
۷- اعلام آمادگی ایران برای مذاکره و توافق و قبول برخی شروط آمریکا با در نظر گرفتن عامل زمان جهت مذاکره و جمع‌آوری ابزارهای مذاکره.

راه‌های وقوع سناریو مرجح:

۱- تهدید به وقوع جنگ، مقابله مستقیم و بستن تنگه‌هرمز در صورت تشدید تحریم‌ها از سطح فعلی.
۲-اقدام به عملیاتی محدود در منطقه به نحوی که تهدیدات ایران را جدی نشان دهد و هم نقش موثر منطقه ای ایران که امکان نادیدن گرفتن آن وجود ندارد، برجسته شود.
۳- تهدید به خروج از برجام در صورت عدم همکاری اروپا با ایران.
۴- اجرای ناقص برجام و اقدامات اولیه در جهت خروج از برجام توسط ایران.
۵- هشدار به اروپا در باره هزینه های امنیتی در صورت عدم همکاری با ایران در چارچوب برجام؛ نه برای جلوگیری از جنگ و پذیرش مذاکره و قبول شروط با آمریکا، بلکه برای کسب امتیاز اقتصادی.
۶- ترغیب شرکت‌های خارجی خصوصاً غربی به همکاری با ایران با ارائه حربه تطمیعی ویژه برای آنها و همچنین ایجاد سازوکار مالی بین دولتی.
۷- برجسته سازی احساس نیاز آمریکا به ایران در مسائل حیاتی امنیت ملی آمریکا در منطقه که ایران دارای نفوذ بسیار در آن است و برای امنیت ملی آمریکا نیز بسیار کلیدی محسوب می‌شود؛ مانند افغانستان، تروریسم و...

راه‌های وقوع سناریوی مطلوب:

در این مرحله از سناریوهای -به ترتیب- نظامی، امنیتی، سیاسی-اقتصادی، وارد فاز اقتصادی-سیاسی می‌شویم و بر این اساس تمرکز اصلی نیز پیرامون تجویزاتی است که حول این محور می‌توان ارائه کرد.

۱- ترغیب ترامپ به مذاکره اما در صورت تعلیق تحریم‌های ثانویه و بدون پیش‌شرط توسط آمریکا در زمان نزدیک به انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۰ آمریکا و تهدید به احتمال شکست در صورت عدم همکاری با ایران.
۲- ترغیب دولت آمریکا به کسب منافع اقتصادی بسیار فراوان از مذاکره با ایران.
۳- ترغیب به کسب پرستیژ جهانی در صورت مذاکره بدون پیش‌شرط با ایران برای ترامپ.
۴- ترغیب به همکاری در مشکلات منطقه‌ای مشترک مانند صلح افغانستان، عراق، تروریسم.
۵- همکاری در چارچوب معاهدات بین‌المللی، خصوصاً در زمینه‌های اقتصادی ـ مالی.
۶- پیشنهاد پیمان منع اقدام نظامی میان ایران و آمریکا.
۷- تنش‌زدایی با کشورهای عربی منطقه و جداسازی آنها از ائتلاف ضد ایرانی.
۸- ایجاد شکاف میان تیم سیاست‌خارجی آمریکا و تأکید بر خود ترامپ و منفعت‌گرایی وی برای هرگونه مذاکره.
۹- لابی با گروه‌های ذی‌نفوذ در آمریکا توسط ایران و ترغیب آنها به اینکه چقدر توافق با ایران منافع برایشان به همراه دارد.
۱۰- لزوم حفظ مقاومت در برابر فشارهای آمریکا.

۱۰- نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش ساخت آینده‌های محتمل در روابط جمهوری‌اسلامی ایران با آمریکا بود که پس از مطالعه روندها و رویدادهای تاریخی در روابط میان دو کشور و با انجام برون‌یابی روند در روندها و رویدادها به هشت پیشران کلیدی جهت کشف آینده‌های محتمل از درون طیفی گسترده از وجوه عدم قطعیت ممکن دست یافتیم. سپس از دل این پیشران‌ها، آینده‌های محتمل را استخراج نمودیم و به شش وضعیت محتمل در آینده رسیدیم. در مرحله بعدی با کاربست نظریه موازنه تهدید در کنار چارچوب فکری نگارنده این پژوهش از این آینده‌های محتمل، سناریوهایی را ساختیم که بر اساس بدترین حالت یعنی اوج‌گیری تهدید به نحو غیر قابل کنترل و برخورد نظامی میان دو طرف را شامل می‌شد و در بهترین حالت یعنی فاصله‌گیری از تهدید و تلاش برای تنش‌زدایی در عین بقای خصومت به مذاکره و توافق با آمریکا به نحوی که موجب تأمین منافع ایران باشد و حداقل امتیاز را به آمریکا بدهد، طراحی شده‌اند. نهایتاً در بخش آخر راه‌های تحقق و عدم تحقق سناریوهای مطلوب، مرجح، قابل قبول و نامطلوب را تحت عنوان تجویز واکاوی نموده راهکاری را تحت عنوان دیپلماسی دوپایه برای این سناریوها در نظر گرفتیم که شامل دوپایه تهدید و تطمیع است. براساس ایده تهدید ایران باید با ادامه و بقای

تهدیدات خود هرگونه اقدام را علیه خود هزینه‌ساز و بسیار خطرناک جلوه دهد و طرف مقابل را از هر اقدامی علیه ایران بترساند. در پایه تطمیع نیز ایران در عین تهدید باید ابزارهایی را برای ترغیب طرف‌های مقابل خود داشته باشد تا طمع توافق با ایران را در دل آنها بکارد و آنان را به سمت توافق و پذیرش خواست‌های ایران سوق دهد. این تهدید و تطمیع مکمل یکدیگرند و کاربست آنها به صورت مجزا و انفرادی نه تنها کمکی به تحقق سناریو مطلوب نمی‌کند، بلکه می‌تواند منجر به عدم تحقق آن نیز شود.

کتابنامه

۱. حاجیانی، ابراهیم (۱۳۹۰). «معیارهای ارزیابی روش‌شناختی تکنیک‌های مطالعات آینده». *فصلنامه راهبرد*. ۲۰(۵۹): ۷۵-۱۰۵.

۲. حاجیانی، ابراهیم؛ قصاع، محمود (۱۳۹۲). «آینده و سناریونگاری؛ طبقه‌بندی روش‌ها و دسته‌بندی سناریوها». *فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی*. ۲(۸): ۳۳-۶۲.

۳.خبرآنلاین (۱۳۹۸/۰۲/۱۱). «پنتاگون ۵ تهدید ایران علیه آمریکا را اعلام کرد». قابل مشاهده در:https://www.khabaronline.ir/news/1255557/

۴.دهشیار، حسین (۱۳۹۱). *سیاست خارجی آمریکا در تئوری و عمل*. چاپ اول. تهران: نشر میزان.

۵. عنایت‌اله، سهیل (۱۳۸۸). *پرسش از آینده، آینده‌پژوهی به مثابه تحول سازمانی و اجتماعی*. ترجمه مسعود منزوی. چاپ اول. تهران: نشر مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.

۶. کوهیار، زینب (۱۳۹۸/۰۱/۱۴). «سقوط ریال/ تلاش برای تبدیل ریال به هرچیزی غیر از آن». قابل مشاهده در:http://sazandeginews.com/News/3746

۷.گوردون، آدام (۱۳۹۲). *فهم آینده؛ بازشناسی روندهای مؤثر بر تصمیم‌گیری بهتر*. ترجمه واعظی. طیبه. چاپ دوم. تهران: نشر پژوهشکده مطالعات راهبردی.#

۸. مشیرزاده، حمیرا (۱۳۹۵). *تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل*. چاپ یازدهم. تهران: انتشارات سمت.

۹. موسوی‌نیا، سیدرضا، (۱۳۹۸). «آینده‌پژوهی (الگوی امتداد حال) و کاربست نظریه‌های روابط بین‌الملل». *فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی*. ۱۱(۱): ۱۵۶-۱۷۷.

۱۰. موسوی‌نیا، سیدرضا (۱۳۹۶). *روش پژوهش آسان در علوم انسانی*. چاپ اول. تهران: نشر مخاطب.

۱۱. نپوری‌زاده، بهنام (۱۳۸۸). «سناریو ابزاری برای تصمیم‌گیری بلندمدت». برگرفته از: جمعی از نویسندگان. ***مجموعه مقالات آینده پژوهی؛ مفاهیم، روش‌ها***. چاپ اول. تهران: نشر مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.

۱۲. هاینز، اندی؛ کاکس، رابرت (۱۳۹۰). «اندیشیدن درباره آینده: راهنمای آینده‌نگاری راهبردی». ترجمه منزوی. مسعود. برگرفته از: ***مفاهیم و روش‌های آینده‌پژوهی. مجموعه مقالات آینده‌پژوهی***. چاپ اول. تهران: نشر مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.

۱۳. یورونیوز فارسی (۲۰۱۹/۴/۲۸) «مقام نظامی ایران: نفت ما از تنگه هرمز عبور نکند، نفت دیگران هم عبور نخواهد کرد». قابل مشاهده در:

https://fa.euronews.com/2019/04/28/iran-military-offi·cial-if-our-oil-does-not-cross-strait-of-hormuz-other-oil-will-not-cross

۱۴. یوسفی، فریبا (۱۳۹۳). «سناریونویسی؛ مروری بر رایج‌ترین روش‌های آینده‌پژوهی». ***مجله شاخص آینده***. شماره ۲. قابل مشاهده در:

http://www.spri.ir/upload/file/futures%20study/indicator%20of%20future%202.pdf

References

1.Agenceurope.eu. (2019/07/01). "INSTEX mechanism is finally operational". Available at: *https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12286/7*.

*2.*Bock, A. and Henneberg, I. (2013). Why Balancing Fails: Theoretical Reflections on Stephen M. Walt's "Balance of Threat" Theory. ***SSRN Electronic Journal.***

3.Burke, T., Slaughter, R., & Voros, J. (2004). ***Long-term housing futures for Australia.*** Melbourne, Vic.: AHURI.

4.Bolton, J. (2015/03/26). "To Stop Iran's Bomb, Bomb Iran". Available at: https://www.nytimes.com/2015/03/26/opinion/to-stop-irans-bomb-bomb-iran.html

5.Daheshiar H. (2012). ***American Foreign Policy in Theory and Practice***. First edition. Tehran: Mizan Legal Foundation. (in Persian)

6.Davenport, K. (2019/11). "Iran Plans Further Nuclear Breaches". Available at: *https://www.armscontrol.org/act/2019-11/news/iran-plans-further-nuclear-breaches*.

7.Estepa, J. (2017/10/12). "President Trump's interview with Fox's Sean Hannity: Three moments that stood out". Available at: *https://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2017/10/12/president-trumps-interview-foxs-sean-hannity-three-moments-stood-out/757084001/*.

8.Eqbali, A. and Engel Rasmussen, S. (2019/04/08). "Iran Labels U.S. Central Command a Terrorist Organization". Available at:

https://www.wsj.com/articles/iran-labels-u-s-central-command-a-terrorist-organization-11554750204.
9.Fa.euronews. (2019/04/28). "Iran Military Official: if Our Oil Doesn't Cross Strait of Hormuz Other will not Cross". (in Persian). Available at: ***https://fa.euronews.com/2019/04/28/iran-military-offi ·cial-if-our-oil-does-not-cross-strait-of-hormuz-other-oil-will-not-cross.*** (in Persian)
10. Girardi, A. (2019/04/09). "INSTEX, A New Channel To Bypass U.S. Sanctions And Trade With Iran". Available at: *https://www.forbes.com/sites/annalisagirardi/2019/04/09/instex-a-new-channel-to-bypass-u-s-sanctions-and-trade-with-iran/*.
11. Gordon A. (2013). *Future Savvy: Identifying Trends to Make Better Decisions, Manage Uncertainty, and Profit from Change*. Translated by Vaezi T. Second edition. Tehran: Research Institute of Strategic Studies. (in Persian)
12. Graff, P. (2016/04/27). "Trump's 'America first' speech alarms U.S. allies". Available at: *https://www.reuters.com/article/us-usa-election-trump-idUSKCN0XO10R*
13. Hajiani, E. (2011). The Criteria of Methodological Evaluation of Future Studies Techniques. ***Rahbord***, 20(59), pp 75-105. (in Persian)
14. Hajiani, E. and Ghassa M. (2013). Future, Scenario Writing and Categorizing the Methods and Scenarios. ***Socio-Cultural Research Journal of Rahbord,*** 2(8), pp 33-62. (in Persian)
15. Hines A. and Cox R. (2011). "Thinking About the Future: Guidelines for Strategic Foresight". Translated by Monzavi M. Taken from: A group of writers. ***Concepts and Methods of Future Studies.*** First edition. Defense Industries Educational and Research Institute. (in Persian)
16. Khabaronline. (2019/05/01). "The Pentagon announced five Iranian threats against the United States". (in Persian). Available at: *https://www.khabaronline.ir/news/1255557/*.
17. Koohiar Z. (2019/04/03). "Falling Rials / Trying to convert IRR into anything other than that". (in Persian). *Available at: http://sazandeginews.com/News/3746*.
18. Inayatullah S. (2009). ***Questioning the Future Methods and Tools for Organizational and Societal Transformation.*** Translated by Monzavi M. First edition. Tehran: Defense Industries Educational and Research Institute. (in Persian)
19. Lynch, C. and Gramer, R. (2018/05/11). "Top State Department Nuclear Expert Announces Resignation After Trump Iran Deal Exit". Available at: *https://foreignpolicy.com/2018/05/11/top-state-department-nuclear-expert-announces-resignation-in-wake-of-trump-iran-deal-exit/*.
20. Masterson, J. (2019/10). "Iran Announces Third Nuclear Breach". Available at: *https://www.armscontrol.org/act/2019-10/news/iran-announces-third-nuclear-breach.*

21. Moshirzadeh H. (2009). ***Development in International Relations Theories*.** Fourteenth edition. Tehran: SAMT. (in Persian)
22. Mousavinia S. (2017). ***Easy Research Method in Humanities***. First edition. Tehran: Mokhatab. (in Persian)
23. Mousavinia S. (2019). Future Studies and Application of International Relation Theories. ***Political and International Approaches***, 11(1), 156-177. (in Persian)
24. Napourizadeh B. (2009). "Scenario as a tool for long-term decision making". Taken from: A group of writers. ***Future Research Collection; Concepts, methods*.** First edition. Defense Industries Educational and Research Institute. (in Persian)
25. Nytimes.com. (2016/04/27). "Transcript: Donald Trump's Foreign Policy Speech". Available at: *https://www.nytimes.com/2016/04/28/us/politics/transcript-trump-foreign-policy.html*
26. Priess, D. (1996). Balance of threat theory and the genesis of the gulf cooperation council: An interpretative case study. ***Security Studies***, 5(4), pp 143-171.
27. Ross, D. (2019/09/24). "Iran Is Testing the Trump Administration". Available at: *https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2019-09-24/iran-testing-trump-administration.*
28. Sanger, D. (2018/03/22). "With Bolton, Trump Creates a Hard-Line Foreign Policy Team". Available at: *https://www.nytimes.com/2018/03/22/us/politics/bolton-trump-hard-liners.html*
29. Shear, M., Schmitt, E., Crowley, M. & Haberman, M. (2019/06/20). "Strikes on Iran Approved by Trump, Then Abruptly Pulled Back". Available at: *https://www.nytimes.com/2019/06/20/world/middleeast/iran-us-drone.html.*
30. Therme, C. (2019/03/01). "The rise of tensions between Iran and Europe: the Trump factor". Available at: *https://www.iiss.org/blogs/analysis/2019/03/iran-and-europe-rise-of-tensions.*
31. TheNational.ae. (2019/06/27). "2020 Democrats pledge return to Iran nuclear deal if they beat Donald Trump". Available at: *https://www.thenational.ae/world/2020-democrats-pledge-return-to-iran-nuclear-deal-if-they-beat-donald-trump-1.879564*
32. The State Department Designates Iran's Islamic Revolutionary Guards Corps as a Foreign Terrorist Organization. (2019). ***American Journal of International Law,*** 113(03).
33. United States Department of State. (2018/05/21). "After the Deal: A New Iran Strategy - United States Department of State". Available at: *https://www.state.gov/after-the-deal-a-new-iran-strategy/.*
34. Walt, S. (1988). Testing Theories of Alliance Formation: The Case of Southwest Asia**. *International Organization***, 42(2), pp 275-316.

35. Walt, S. (1997). The Progressive Power of Realism. *American Political Science Review*, 91(4), pp 931-935.
36. Yale Journal. (2019/07/20). "Balancing Threat: The United States and the Middle East". Available at: *http://yalejournal.org/interview_post/balancing-threat-the-united-states-and-the-middle-east*
37. Yousefi F. (2014). Scenario Writing; A Review of the Most Common Future Studies Methods. *Future Index*. No 2. (in Persian). Available at: *http://www.spri.ir/upload/file/futures%20study/indicator%20of%20future%202.pdf*. (in Persian)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی